

DE OPDRACHTGEVERS VAN HET LAM GODS

DE FAMILIES VIJD EN BORLUUT IN
HISTORISCHE CONTEXT

Frederik Buylaert & Erik Verroken

‘Joos Vijts taeffele’

Het kwatrijn

*“Pictor Hubertus e Eyck .
maior quo nemo repertus
Incepit . pondus . q[ue]
Johannes arte secundus
[Frater] perfecit. Judoci
Vijd prece fretus
VersU seXta Mal . Vos
CoLLoCat aCta tUerI”*

De achterpanelen

De getuigenis van Marcus van Vaernewijck (1566)

Een appreciatie ...

“... leelicke lieden
ende naer die aude
wet ghecleet, maar
zeer fraeij van goeste,
om dat zij haer ghelt
niet ghespaert en
hadden.”

Twee close-ups ...

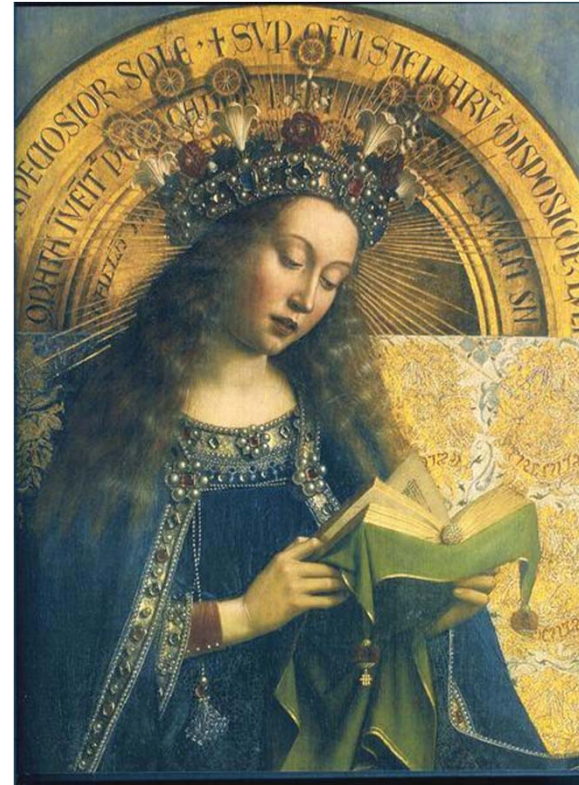
Joos Vijd (+ 1439) en
Elisabeth Borluut (+ 1443)

Een pose van discrete rijkdom

De kledij van Joos en Elisabeth

Een vergelijkingspunt: Maria

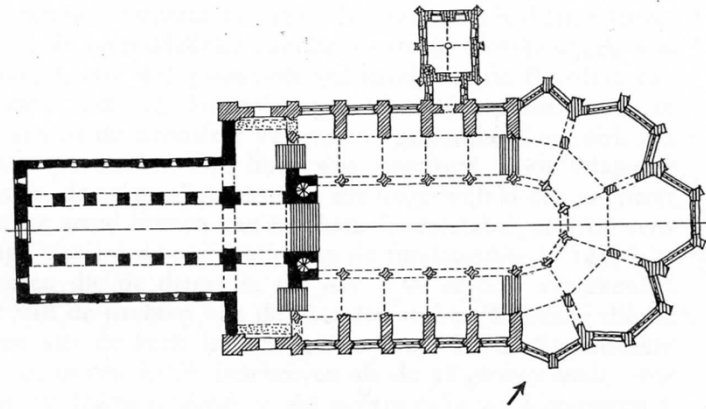

Een uitzonderlijk mecenaar

Het voltooide altaarstuk

De kapel in de Sint-Janskerk
in de vroege 15^e eeuw

Grondplan van de Sint-Janskerk
met de zuidelijke straalkapel van
Joos Vijd (naar F. Schmidt)

De functie van de Vijdkapel

Het grafschrift van Elisabeth

‘Hier licht begraven
joncvrauwe Lysabette
Borluut, Joos Vyts wijf
was, die overleet deser
werelt int jaer Ons
Heeren als men screef
M.CCCC.XLIII, den V
dagh in meye.
Resquiescat in pace.’

(in het Gentse Augustijnerklooster)

De grafsteen van Hubert van Eyck

(in de Vijdkapel van de Sint-Janskerk)

Een stuk “burgercultuur”?

De Vijds als Gentse burgerij...

‘Tout porte à croire que les membres de la famille du nom de Vydt, à l’origine, se rattachaient à la bourgeoisie “poorterie” de Gand.’

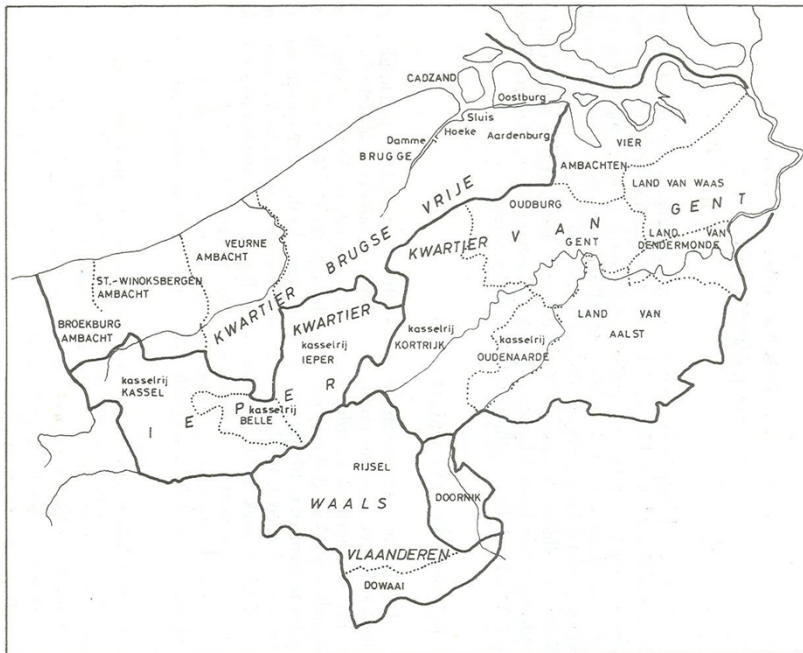
(P.G. De Maesschalck (1919))

Artis Historia ...

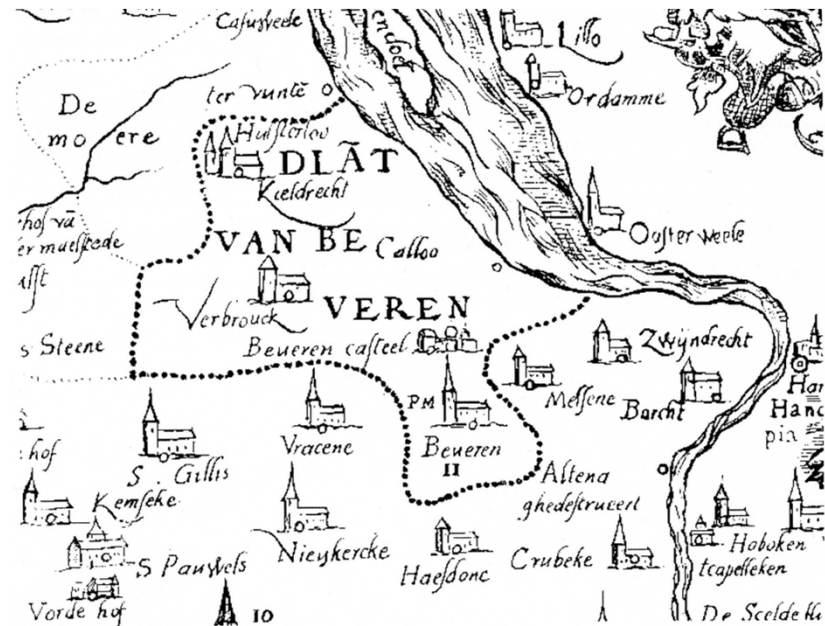

De familie Vijd herbekeken

Het graafschap Vlaanderen

Het Land van Beveren-Waas

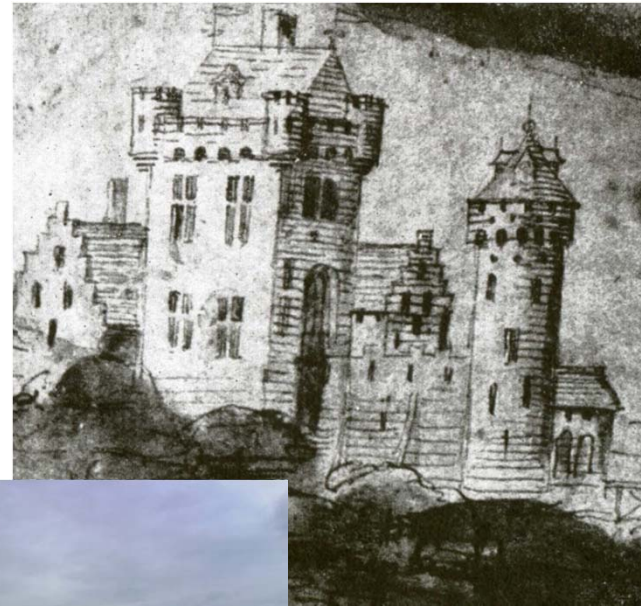
HET LAND VAN BEVEREN
OP DE GROTE KAART VAN VLAANDEREN
VAN MERCATOR (1540)

De eerste generaties

De Vijds te Beveren

- Een brede machtsbasis
 - ▣ Grootgrondbezit
 - ▣ Burchtvoogd, baljuw en moormeester van Beveren
 - ▣ Huwelijken met lokale elite
- De crisis van 1390
 - ▣ Het ontslag van Clais de Oudere
 - ▣ De dood van Clais de Jongere

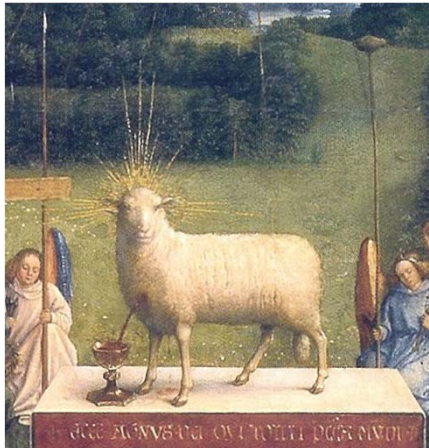
Het Singelbergkasteel (1468)

Een strategische burcht aan de Schelde

Het Lam Gods als boetedoening?

'Hic jacet Nicolaus Vijt in tempore domine Ludovici piae memoriae boni comitis Flandriae fuit castellanus de Bevere XXXIII annis specialis benefactor fratrum est(...)'is heremi qui obiit anno XIIIc.XII, V die mensis augusti. Anima eius per misericordiam dei resquiescat in pace. Amen.'

(het grafschrift van Clais Vijd de Oudere (+ 1412) bij de Kartuizers te Rooigem)

'Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi'
(Evangelie van Johannes, 1.29)

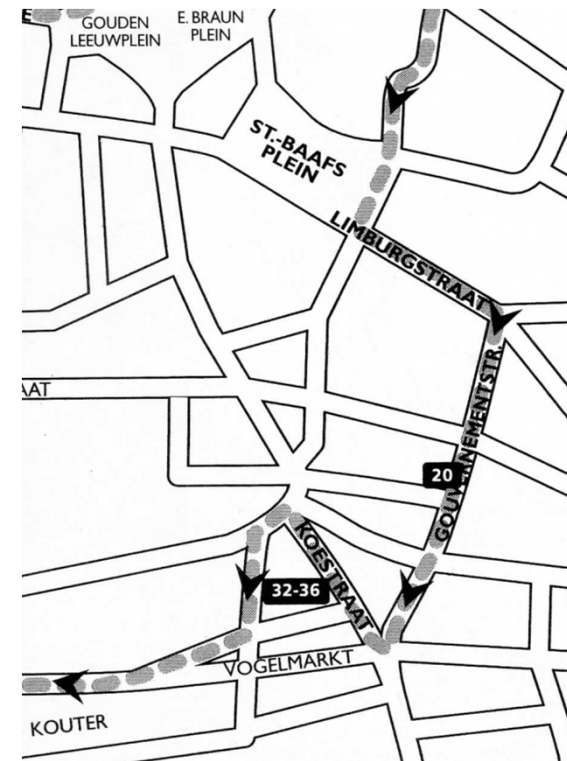
De Vijds na 1390

De uitbouw van het familiefortuin

- Economische heroriëntatie
 - ▣ Grootgrondbezit en renten
 - ▣ Bedijking
 - ▣ Turfwinning

- De integratie in Gent
 - ▣ Residenties vanaf ca. 1374
 - ▣ Schepenfuncties vanaf 1395

Het Vijdsteen in de Gouvernementsstraat (nr. 20)

(bron: *Middeleeuws Manhattan*, 48)

Het veredelingsproces van de Vijds

Adeldom in de late middeleeuwen

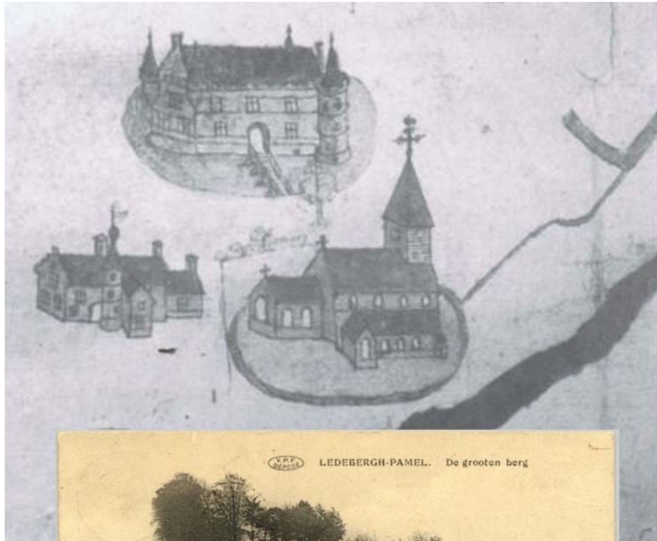
- Een publiekrechtelijk gegeven
- De basis van adeldom
 - ▣ Riddertitels (v. 1376)
 - ▣ Heerlijkheden (1408)

Het driestandenschema

Joos Vijd als kasteelheer

De heerlijkheid Pamel en Ledeberg (bij Ninove)

Het landgoed Ten Walle te Beveren-Waas

Het huidige slot Cortewalle,
uitgebouwd door de familie Triest

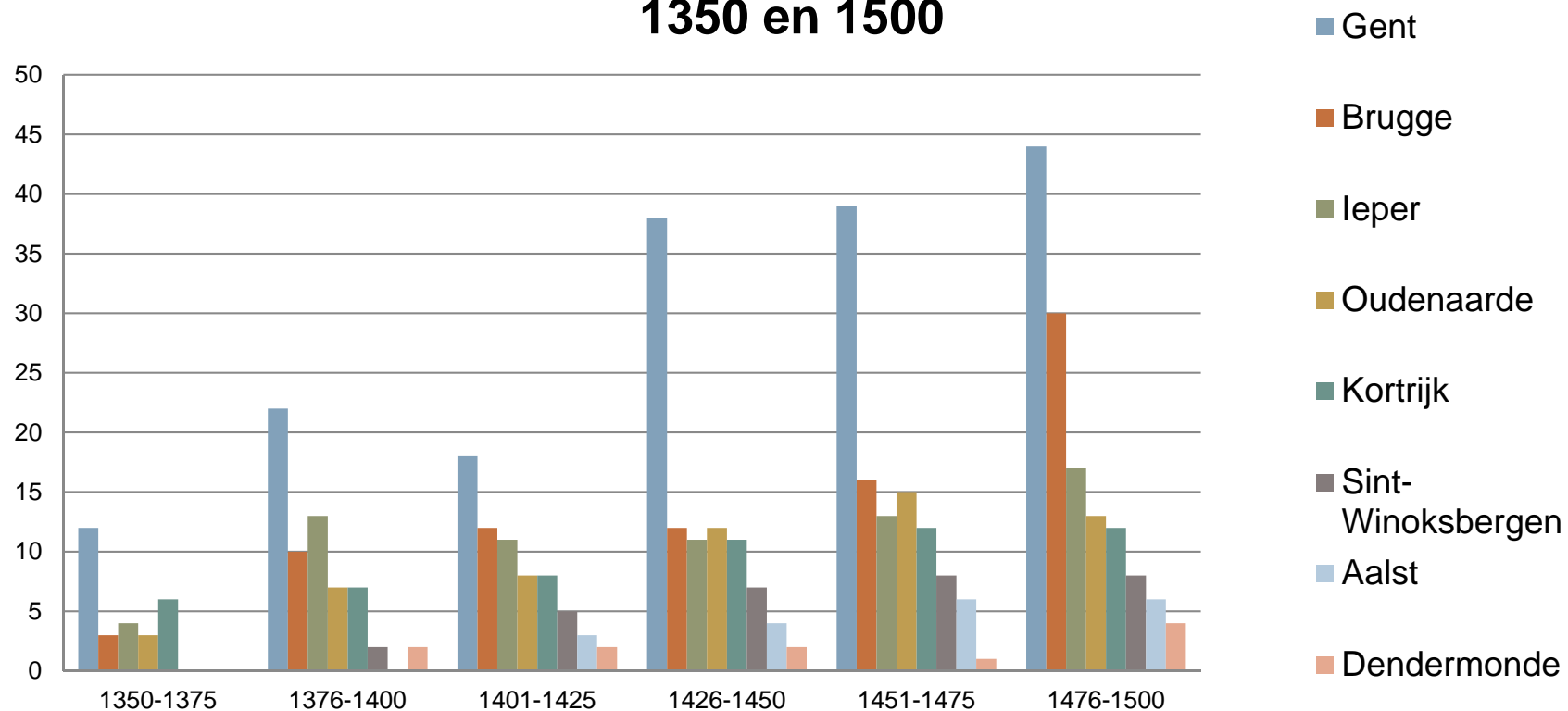
De Vijdkapel als adellijke ruimte

(de sluitsteen van de Vijdkapel, met de wapenschilden van Elisabeth Borluit en 'Joos Vijd, heere van Pamele ende van Leedberghe')

De urbanisatie van de adel

De aanwezigheid van adellijke families in de schepenenbanken van acht Vlaamse steden tussen 1350 en 1500

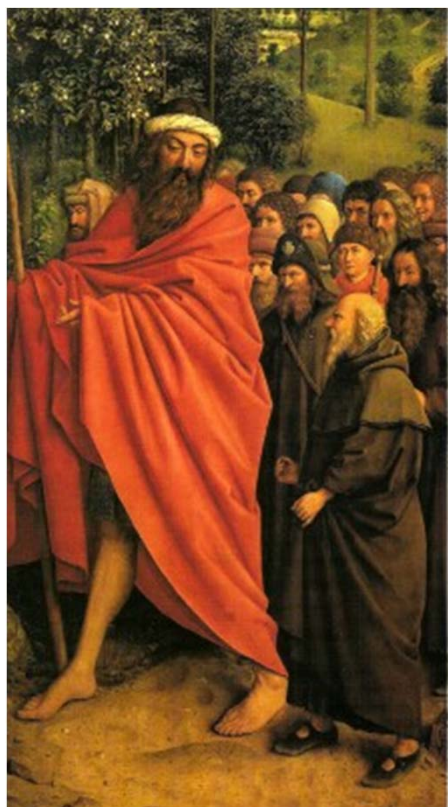

Joos Vijd als cynicus?

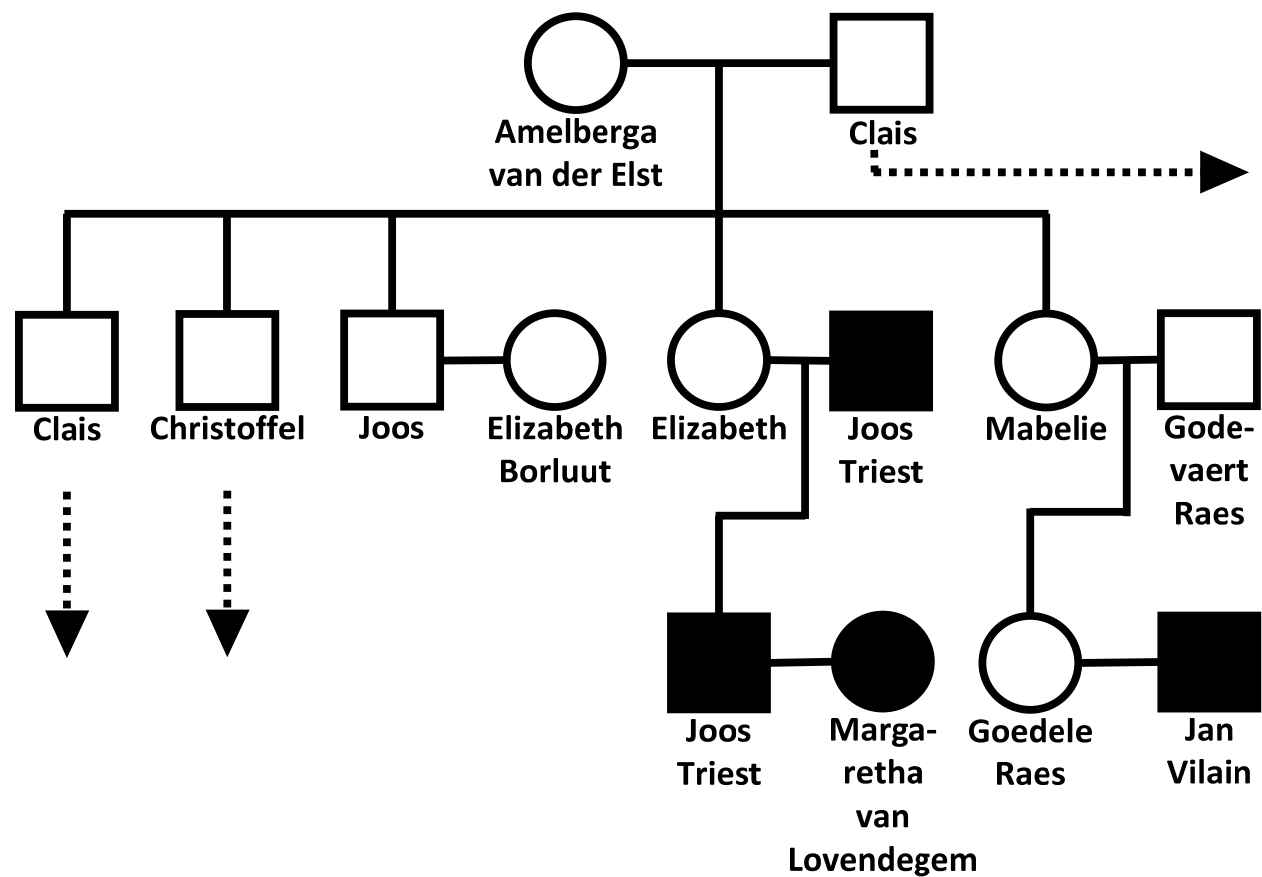

- *'The face of the elderly Joduc Vyd [...] displays in every line disillusion and opportunism, thinly veiled by a conventional piety.'* (1952)
- 'Koel en berekenend: dit lijkt wel het ware karakter te zijn van de man die we als vrome schenker geportretteerd zien op het Lam Godsretabel.' (1998)

Het einde van de adellijke Vijds

Sint-Christoffel op het Lam Godsretabel

Joos Vijd als hekkensluiter

De stichtingsakte van de Vijdkapel (1435)

‘...ter heere van Gode, ziner ghebenedider moeder ende allen zinen helighen omme huerlider en haerder voerders zielen zalicheden ordineeren moesten ende stichten eene eeuwelike ende erveliken dienst van eenre messen alle daghe in de cappelle ende ten autaere die sij met haren goede van nieuws hebben doen maken ...’

Een vergelijkingspunt

‘Cy gist noble homme Jehan de Morslede, filz de Jehan, escuier, dernier hoir masle de ce nom, qui trespassa le 22 jour de novembre 1564; et damoiselle Anne Clockmans, fille de Simon, sa femme, laquelle trespassa le XI jour de febvrier 1577...’

(grafschrift van Jan van Moorslede in de Gentse Sint-Baafskerk)

Besluit

“Hierck fuit hic” (1434)

